

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

Випуск 3

Матеріали

*Всеукраїнської науково-практичної конференції
“Європейський вимір реформування публічного
управління в Україні”
м. Київ, МАУП, 24 листопада 2016 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2016

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 10 від 28 09.16)*

Редакційна колегія:

М. Н. Курко (голова), д-р юрид. наук, проф.;
М. Ф. Головатий (заступник голови), д-р політ. наук, проф.;
А. А. Ігнатченко (відповідальний редактор), канд. техн. наук;
О. В. Баєва, д-р біол. наук, проф.;
І. П. Бідзюра, д-р політ. наук, проф.;
В. М. Воронін, д-р іст. наук;
В. Б. Захожай, д-р екон. наук, проф.;
В. І. Литвиненко, д-р юрид. наук, доц.;
В. В. Рябцев, канд. техн. наук, доц.;
В. І. Цибух, канд. філос. наук, доц.

*Матеріали подано в авторській редакції.
Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.*

Проблеми модернізації України : [зб. наук. пр.] / МАУП. — К.: ДП
“Видавничий дім “Персонал”, 2008 —

С76 Вип. 3: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. “Європейський вимір ре-
формування публічного управління в Україні”, 24 листопада 2016 р. / ред-
кол.: М. Н. Курко (голова) [та ін.]. — 2016. — 208 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано тези учасників науково-практичних
конференцій з проблематики широкого кола аспектів процесу системної модерніза-
ції України.

Для науковців, громадсько-політичних діячів, студентів, а також усіх, хто
цікавиться розвитком Української держави і світовим досвідом проведення модер-
нізаційних процесів.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

Міхатуліна Олена Миколаївна Державний контроль та нагляд за господарською діяльністю та засоби державного захисту прав суб'єктів господарювання	110
Медвідь Федір Михайлович, Доносо Варгас Дієго Хосе, Мельниченко Ярослав Богданович Цінності у системі права в умовах реформування публічного управління в Україні.....	113
Медвідь Федір Михайлович, Доносо Варгас Сантьяго Феліпе, Хруленко Олена Сергіївна Політико-правові погляди Н. Макіавеллі в сучасній кратології	117
Найдьонов Іван Миколайович Підготовка викладача фахових дисциплін як політико-соціальна проблема.....	121
Новальська Надія Іванівна Розвиток національно обумовленої управлінської думки в Україні в XX столітті.....	124
Савойська Світлана Василівна Про політику децентралізації із російським “присмаком” (на прикладі мовної політики сучасної України)	126
Сиротенко Роман Олександрович, Кайдашев Роман Петрович Судовий контроль як технологія забезпечення публічності влади: час та строки в Кодексі адміністративного судочинства.....	130
Скиба Ганна Іванівна Державне регулювання бухгалтерського обліку: стан та перспективи розвитку.....	133
Стасюк Світлана Валентинівна Розстрочення та відстрочення податкових зобов'язань як реалізація рекомендаційного методу фінансового права в Україні.....	135
Тімашова Вікторія Михайлівна Деякі аспекти правління, управління й адміністрування при здійсненні реформ	138
Ткачук Анна Іллівна Традиції й тенденції розвитку публічного управління в Україні	140
Тьорло Володимир Олександрович, Приходько Григорій Григорович Формування громадського управління в Україні при створенні на європейських засадах прозорого ринку нафтопродуктів.....	143
Утвенко Володимир Валерійович Проблема запровадження недержавного пенсійного забезпечення в Україні в умовах здійснення соціально-економічних перетворень	146
Чайка Наталія Григорівна Державне адміністрування підприємництва: український досвід.....	150
Чмир Олеся Богданівна Правові основи децентралізації в Україні та її наслідки на прикладі Шишацької територіальної громади.....	153

ТРАДИЦІЇ Й ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

Актуальним завданням для функціонування України як демократичної, правової держави, зорієнтованої на громадянське суспільство є необхідність нового розуміння й трактування ролі та значення публічної влади.

Втім, Україна має давні традиції демократичного публічного врядування. Їх осмислення, розуміння особливостей, тенденцій розвитку на різних етапах, дозволить здійснити трансформації системи публічної влади і управління з орієнтацією на світові стандарти з урахуванням вітчизняних традицій. Тим більше, що науковці до одного із основних складників генетичного коду українського народу відносять, так звані, самоврядні потенції української ментальності [1, с. 134]. Мається на увазі, здатність навіть за найнесприятливіших умов знаходити різноманітні індивідуальні й громадські форми раціонального господарювання, що є формою боротьби за виживання; про бажання свободи, вільної самодіяльності особистості (не хотіння “знати не ні царя ні пана”, М. Костомаров); про досить високий ступінь громадсько-політичної самоорганізації українського народу (починаючи з вічових часів й далі); про витворення в Україні унікальної народної правосвідомості, яка особливо в сприятливі часи стверджувала право конкретної людини на свободу, землю, власність, працю, вільне господарювання (вічова законотворчість, копні суди, братське судочинство, трансформація магістратських судів у бік звичаєвого права, національно-своєрідний характер земства і таке інше); про здатність до громадсько-політичної творчості “знизу”, потенційну громадсько-політичну творчу енергію українського народу та інше.

Самоврядні потенції української ментальності — невід’ємна частка історичного “образу” українського народу, належать до базових рис українського народу, знаходять віддзеркалення в ментальності сучасного українця, в суспільно-політичних реаліях українського сьогодення [2, 76].

Самоврядування в Україні має глибокі витоки. Зокрема, сягає общинного самоуправління часів Київської Русі. Поряд із сильною владою Великого Київського князя уживалися елементи родового та племінного устрою. Самоврядування на Русі розвивалося на основі звичаєвого права й знаходило вияв у віче [4]. У багатьох місцях Русі воно було значною силою, при цьому роль віче у житті тогочасного суспільства оцінюється по-різному [3]. Існував розподіл повноважень між вічем і обраними на ньому органами й посадовими особами. Віче обирало посадових осіб і вирішувало виробничі справи, відало питаннями війни, миру, судочинства та ін. [4]. З посиленням князівської влади віче поступово втрачало свою роль, але в гострих ситуаціях, особливо під час криз, за ним залишалася вирішальне слово [3].

У віддалених сільських місцевостях адміністративні функції брала на себе громада [3]. Громада визначала методи господарювання, податки, розміри платежів та ін. Суб’єктами міського самоврядування була міська громада, а сільського — сільська. Вона розпоряджалася землею, представляла інтереси у відносинах з іншими громадами [4].

У період литовсько-польської доби місцеве самоврядування виразилось у формі вйтівства. У великокнязівських містах поряд з органами місцевого самоврядування функціонувала старостинська адміністрація. Вйтів обирали на міських вічах. Важливе значення для розвитку місцевого самоврядування мало введення магдебурзького права. Запроваджувався магістрат, який обирався. Складався він з двох колегій — ради (адміністративний орган) та лави (судовий орган). Очолював колегію вйт, який обирався жителями міста й затверджувався польським королем [4].

Порівняно слабкий розвиток міського самоврядування певною мірою компенсувався створенням братств та значною роллю козацтва і сільських общин. Економічні труднощі та постійна загроза нападу кочівників примусила українців виробити ефективну систему самоврядування, яка дозволяла поєднувати господарювання з постійною готовністю до військових дій [3]. Поява козацтва, братств свідчать про самоорганізуючі потенції українського народу, самоврядні управлінські традиції, які знайшли вияв у таких самобутніх українських явищах. Вони демонстрували спроможність налагоджувати самозахист у різних сферах життя, організувати допомогу нужденним, хворим, відкривати школи тощо. Так, братства, “братський дух” набрали всенародного характеру [4].

Військова, козацька організація, також була сформована “знизу” з представників різних соціальних верств. Виникнення козацтва демонструвало потужне прагнення до самовизначення, спроможність досягти свободи, реалізуватись в умовах бездержавності, залежного існування. Українці на основі козацьких традицій створили самоврядну військову організацію, яка протягом довгого часу виконувала державні функції [4]. За часів існування козацької держави місцеве самоврядування набуло особливих форм, що було пов’язано із її полково-сотенним устроєм. Полки були одночасно військовими та адміністративними одиницями, й користувалися самоврядуванням [4]. Оригінальні козацькі самоврядні громади були одночасно військовою і політичною організацією. Козацтво зробило значний внесок у становлення української державності, у захист національних інтересів, формування демократизму в складних умовах XV–XVII століть [3].

Важливе значення для місцевого самоврядування, відігравала народна правосвідомість, яка була породжена системою звичаєвого права, утверджувала право на свободу, власність, працю та вільне ведення господарства. Народна правосвідомість розвивалась в усіх формах місцевого самоврядування й на різних рівнях життя, а тому й глибоко укорінилася у характері українців [4].

Наприкінці XVIII ст. Україна втратила залишки автономії. Проте, традиції самоврядування знищені не були. Спочатку виникло станове самоврядування для державних та вільних селян у формі сільських товариств. Сільське товариство збігалось із сільською громадою. Найважливіші питання вирішував сільський сход, поточні — сільський голова та писар. У ході земської реформи (1864 р.) в Україні було запроваджено регіональне самоуправління на загальноімперських засадах. У губерніях формувалися представницькі органи (губернські земські збори), їх обирали поміщики й промисловці, міські купці та власники нерухомості й селяни) [4].

У період існування Української Народної Республіки була здійснена спроба реформувати місцеве самоврядування. У III Універсалі заклали положення про необхідність закріплення й поширення прав місцевого самоврядування. За Конституцією УНР політичний лад України мав ґрунтуватися на основі принципу децентралізації. Цим самим регіонам надавалися широкі права та організаційна самостійність. Центральні органи мали лише координувати, спрямовувати й контролювати їх діяльність [4]. У 1920 р. після повалення Директорії та встановлення Радянської влади органи місцевого самоврядування були ліквідовані й фактично встановлена центра-

лізована система управління. Із викладеного вище видно, що основною тенденцією для українського народу на місцевому рівні управління була самоврядність, а не державний владний централізм [4].

Отже, на сучасному етапі модернізація публічного управління має здійснюватися передусім із врахуванням досвіду, традицій, а також через впровадження інноваційних механізмів і технологій, прийняття управлінських рішень за участю громадськості. Втілення принципів прозорості та відкритості у системі публічного управління забезпечить можливість ефективної функціональної взаємодії державних інститутів та громадянського суспільства, оптимізує зворотний зв'язок публічної влади з громадськістю, що, у свою чергу, сприятиме модернізації системи публічного управління та попередженню кризового стану системи органів публічної влади [5, с. 14].

У сучасних умовах динамічних суспільних трансформацій система публічного управління має постійно змінюватися, вдосконалюватися згідно з суспільними потребами та сучасних умов, щоб уникати завчасної широкомасштабної реформи, яка може бути болючою для суспільства.

З метою задоволення головних пріоритетів громадян-мешканців тієї чи іншої території, побудова органами публічної влади моделей діяльності повинна формуватись навколо пріоритетів споживачів. Впровадження моделювання діалогової взаємодії органів публічної влади, засобів масової інформації, громадськості на регіональному рівні може визначити подальший характер управлінських процесів в Україні. Подальший розвиток партнерства органів місцевого самоврядування з населенням повинен стати запорукою вирішення найбільш актуальних питань, що хвилюють жителів [5, с. 14].

Для якісних змін у публічному управлінні необхідно здійснити чітке розмежування повноважень між центральними та місцевими органами влади, здійснити заходи дебіюрократизації. Важливим завданням є і запровадження компетентнісного підходу до формування апарату органів публічної влади. Підготовка, підвищення кваліфікації кадрів управлінців мусить здійснюватися на основі практико-орієнтованого підходу і посилення уваги до формування світоглядних засад. При запровадженні такого підходу поведінкові компетентності діють як визначальні мотиви, ціннісні установки тощо для забезпечення ефективного використання набутих знань і вмінь [5, с. 15].

Джерела

1. Горбатенко В. Самоврядні потенції української ментальності // Мала енциклопедія етно-державництва. — К.: Генеза, Довіра, 1996. — С. 134.
2. Бондаренко О. В. Українська ментальність і розмаїтті національних ментальних форм-утворень й архетипів: історико-культурний аспект // Гуманітарний вісник ЗДІА. — Випуск 32. — С. 66–78.
3. Тимцуник В. Традиції самоврядування в Україні: від зародження до середини XVII століття [Електронний ресурс] / В. В. Тимцуник, М. І. Лахижа // Науковий вісник Академії муніципального управління. — 2011. — № 1. — Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu_upravvl/2011_1/44.pdf
4. Новик М. К. З історії вітчизняних моделей самоврядного управління [Електронний ресурс]: V Волинська міжнародна історико-краєзнавча конференція, 9–10 листопада 2012 року, м. Житомир, Житомирський державний університет ім. І. Франка Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/8251/>
5. Реформування публічного управління: теорія, практика, міжнародний досвід (секційні засідання) [Електронний ресурс]: рекомендації Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю. 31 жовтня 2014 року. — Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2014. — 42 с.